

Hoewel we nog altijd graag voetballen met ‘soortgenoten’, is de tijd voorbij dat het verenigingsleven wordt bepaald door de zuil, instelling of fabriek waar men toe behoort. Foto: ANP

Open cultuur maakt voetbalclubs sterker

Ruim een miljoen Nederlanders zijn lid van een voetbalvereniging. Het lijkt alsof ze bloeien en floreren, maar veel clubs kampen met een tekort aan vrijwilligers. Een open clubcultuur en betrokkenheid kan een oplossing zijn.

Boek
Stijn Verhagen

In het boek *Hoe de bal blijft rollen* laat ik met collega’s zien dat vitaliteit van voetbalverenigingen geen vanzelfsprekendheid is. Zelfs de meest vitale clubs kampen met problemen als vrijwilligerstekorten, veranderende ledensamenstellingen, dalende sponsorinkomsten en agressie in het veld.

De kracht van voetbalverenigingen is de gedrevenheid van betrokken vrijwilligers. Dit is vaak een vaste kern. Veel clubs geven echter aan dat deze groep te klein is om de ambities van de club waar te maken. Als de betreffende personen wegvalen kan het voortbestaan van de club worden bedreigd.

Voor *Hoe de bal blijft rollen* hebben we twee seizoenen bij tien voetbalclubs intensief meegelopen en meer dan honderd interviews gehouden met voorzitters, sporters, ouders van sporters, vrijwilligers en professionals van de clubs. Ook hebben we het bestaande wetenschappelijke onderzoek naar vitaliteit van voetbalverenigingen bestudeerd.

Zo neemt het Mulier Instituut jaarlijks bij sportverenigingen een vragenlijst af over hun functioneren. Daaruit blijkt hoe het in Nederland in algemene zin is gesteld met de leden, accommodaties en financiën. Ook zijn er gemeentelijke rapportages. Uit ons onderzoek blijkt dat voetbalverenigingen behoefte hebben aan aanvullende informatie. Waarom verandert de vitaliteit van verenigingen? En vooral: welke praktische aanknopingspunten zijn er voor hen om vitaal te worden of blijven?

Bij de tien onderzochte clubs troffen we interessante positieve voorbeelden aan. Zo is de missie van VV De Meern “Ontwikkel jezelf,

ontwikkel je club” en lukt het de vereniging jongeren actief bij de club te betrekken. Ze mogen stage lopen, schoolvoetbal organiseren of trainer of scheidsrechter worden, maar moeten wel eerst solliciteren. Daardoor leren ze een sollicitatiegesprek te voeren. De jongeren worden ondersteund tijdens hun traject. Ze mogen bijvoorbeeld speciale cursussen volgen en bij het eindgesprek wordt de relatie gelegd met studiekeuze. Zo weet Mustafa dat hij Rechten wil gaan doen: „Eigenlijk is scheidsrechter een juridische baan, je moet de regels kennen en ze kunnen toepassen”.

Het ouderontbijt
Een ander interessant voorbeeld is voetbalclub VVU Ardahanspor in het Utrechtse Lunetten. Diverse keren hield de KNVB bijeenkomsten om de betrokkenheid van ouders bij

voetbalverenigingen bestaan vaak al decennialang. Ze gedijen bij jonge aanwas en gedreven veteranen. Denk aan de openingswoorden van de voetbalfilm *All Stars* (1997): „Gewond in het natte gras liggen, terwijl je vrienden voor de eer van het team strijden, is het hoogst denkbare geluk. Zeven waren we, toen we begonnen bij de F-jes.” Maar hoe bloeiend zijn voetbalverenigingen eigenlijk? *Hoe de bal blijft rollen* laat zien dat de vitaliteit van voetbalverenigingen niet vanzelfsprekend is. Anders dan gangbare studies biedt dit boek vooral praktische aanknopingspunten om vitaliteit tot stand te brengen. Het boek is bedoeld voor leden van voetbal-

de club te bevorderen. De opkomst was echter laag. Een lid vertelt: „Dan denken wij: ‘Daar komt weer zo’n meneer in pak ons vertellen hoe het moet’.”

Het afgelopen jaar bedacht een jonge trainer echter een alternatief: het ouderontbijt. De wedstrijd zou om 12.00 uur plaatsvinden. Alle ouders werd gevraagd al eerder naar de vereniging te komen en wat te eten en drinken mee te nemen. Het resultaat was opmerkelijk. Bijna alle ouders waren aanwezig. In informele sfeer kwam het bestuur zo in contact met de ouders en kon er worden gepraat over bijvoorbeeld de omgangsregels.

Wat kunnen we leren van deze voorbeelden? Om te beginnen dat het voor verenigingsontwikkeling van belang is de verschillen tussen leden niet als een probleem, maar als een kans te zien. Meer dan vroeger zijn clubs bonte gezelschappen van individuen, doelgroepen en stromingen, die soms meer van elkaar verschillen dan dat ze gemeen hebben. Hoewel mensen nog altijd graag voetballen met ‘soortgenoten’, is de tijd voorbij dat het verenigingsleven wordt bepaald door de zuil, instelling of fabriek waar men toe behoort. Uit onze observaties blijkt dat er om de vaste kern vrijwilligers vaak een grote groep leden circuleert, die graag wil meedoen en meehelpen, zij het op

andere of minder intensieve manieren. Verenigingen kunnen hierop inspelen door de werkzaamheden te verdelen in klussen die elke week moeten worden gedaan, activiteiten die jaarlijks terugkeren en eenmalige projecten.

Een andere les is dat verenigingsontwikkeling zich moeilijk top-down laat sturen. Zo zijn er landelijke initiatieven om het verenigingsklimaat te versterken, inclusief ondersteuningspakketten als Verenigingsboxen en modules Sportief

Besturen en Sportief Coachen. In potentie zijn deze pakketten kansrijk. Echter, waar buitenstaanders als de KNVB, NOC*NSF, gemeenten en onderzoekers de neiging hebben te denken dat deze pakketten alleen nog maar hoeven te worden uitgepakt, zijn het juist de voorverenigingen zo kenmerkende informele

In open clubs is er relatief veel communicatie door leden, in plaats van alleen voor hen

krachten die maken dat dat uitpakken niet zo makkelijk verloopt. Niet omdat processen moedwillig worden verstoord, maar omdat de verenigingsdemocratie zich nu eenmaal moeilijk van bovenaf laat sturen.

Het ouderontbijt bij VVU Ardahanspor is niet per se landelijk te kopiëren, maar pakt volgens de betrokkenen wél positief uit voor de vereniging. Dit soort verbeteringen realiseren betekent echter zwoegen en ploeteren. Vaak zijn er de nodige mislukte initiatieven aan vooraf gegaan. Zwoegen en ploeteren is echter een charme van het verenigingsleven, zeker zolang mensen het gevoel hebben dat hun inzet op prijs wordt gesteld.

Gezonde diversiteit
De verenigingen in ons boek verschillen sterk in omvang, cultuur en sfeer. Voor alle verenigingen geldt echter dat een gezonde diversiteit en open clubcultuur ze sterker maakt. Gezonde diversiteit betekent niet dat wordt geprobeerd alle neuzen dezelfde kant op te krijgen, maar dat er wordt gezocht naar manieren om de verschillende achtergronden van de leden positief te benutten. Als er tussen leden met uiteenlopende achtergronden een prettige dialoog ontstaat, is dat een vruchtbare bodem voor amateurvoetbalclubs. Een open clubcultuur betekent dat verenigingen bereid zijn nieuwe initiatieven te omarmen en zich flexibel opstellen. In open clubs is er relatief veel communicatie door leden, in plaats van alleen voor hen. Verder is er waardering voor verschillende vormen van betrokkenheid, zowel licht als intensief. Verenigingen die weten aan te sluiten bij de motivatie en mogelijkheden van de diverse leden, zijn veel sterker dan verenigingen die alleen zware vormen van betrokkenheid vragen.

Stijn Verhagen (1975) is lector Participatie en Maatschappelijke Ontwikkeling bij het Kenniscentrum Sociale Innovatie van Hogeschool Utrecht. Hij publiceert onder andere over integratie en sport, de maatschappelijke impact van sport en de rol van sociale professionals in sport. Verhagen is mede-initiatiefnemer van Sport & Society, het innovatie- en expertisenetwerk voor sport en samenleving in Nederland.

